

Коротким рядком

Через незадовільні умови праці, вплив шкідливих виробничих факторів на здоров'я працівників у 2008 р. мало місце значне зростання рівня професійної захворюваності серед гірників Кривого Рогу (330 випадків проти 286 у 2007 р.). Це сталося, зокрема, на підприємствах ВАТ «Криворізький залізорудний комбінат» (105 проти 80), «Північний ГЗК» (42 проти 33), «Південний ГЗК» (12 проти 11), «Кривбасвибхупром» (4 проти 1).

***

У 2008 р. на підприємствах Харківської області було зареєстровано 251 професійне захворювання — на 57 випадків більше порівняно з попереднім роком. Як і раніше найбільша кількість профзахворювань реєструється у робітників підприємств машинобудування обласного центру: ДП «Завод імені В. О. Малишева» — 81 випадок, ВАТ «ХТЗ» — 66, «Харківський плитковий завод» — 21, ДП «Електроважмаш» — 12, ВАТ «Турбоатом» — 10 випадків.

***

Важливим напрямом діяльності управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та профзахворювань у Запорізькій області є відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві. У 2008 р. на забезпечення медико-соціальними послугами 1336 потерпілих на виробництві витрачено близько 5,2 млн. грн. 626 потерпілих пройшли стаціонарне лікування у лікувально-профілактичних закладах, вартість якого становила 804,7 тис. грн., що в 2,2 разу більше, ніж у 2007 р. 310 інвалідів отримали путівки до санаторіїв на загальну суму 1487,3 тис. грн., з них 210 осіб пройшли лікування у санаторіях Бердянська, а 100 — у санаторіях Криму.

НЕБЕЗПЕКА ЕЛЕКТРОМАГНІТНИХ ВИПРОМІНЮВАНЬ

За кілька останніх десятиріч сформувався новий фактор навколишнього середовища — електромагнітні поля (ЕМП) антропогенного походження — електросмог.

Масштаби електромагнітного забруднення середовища стали настільки суттєвими, що Всесвітня організація охорони здоров'я включила цю проблему до числа найбільш актуальних для людства. Деякі фахівці відносять ЕМП до сильнодіючих екологічних факторів з катастрофічними наслідками для всього живого.

Дослідження біологічного впливу ЕМП дали змогу визначити найбільш чутливі системи організму людини (нервова, імунна, ендокринна і статеві). Серед зареєстрованих наслідків впливу електромагнітного випромінювання на людину — погіршення основних функцій організму, у т. ч. ураження серцево-судинної та травної систем, розвиток психічних розладів тощо. Певну небезпеку становлять електромагнітні випромінювання надвисоких частот — вони спричиняють підвищену стомлюваність або зайву збудливість, а при впливі на очі — розвиток катаракти.

Тривалий вплив ЕМП може викликати ракові захворювання, зміну поведінки, схильність до розвитку стресових реакцій, безсоння, втрату пам'яті, хвороби Паркінсона і Альцгеймера, бронхіт, астму, пригнічення статевої функції, аритмію, мігрень, хронічну втоми і багато інших станів, включаючи підвищення рівня самогубств. Вплив ЕМП негативно позначається на кровообігу головного мозку.

Напруженість електромагнітних полів у великих промислових центрах збільшилася за останні кілька десятиріч у тисячі разів. Тільки останніми роками рівень електромагнітного забруднення зріс у 20—30 разів.

Велику небезпеку становлять електричні та магнітні поля струмів промислової частоти (50 Гц). Для електричного поля промислової частоти існує гігієнічний норматив — 5 кВ/м. Під ЛЕП напругою 400—753 кВ напруженість електричного поля (Е) перевищує 10 кВ/м. Жити поблизу ЛЕП — небезпечно. Вздовж траси високовольтної лінії (ВЛ), яка проходить через населену місцевість, встановлено санітарно-захисну зону залежно від напруги (табл. 1).

У межах санітарно-захисної зони забороняється розмішувати житлові будинки, стоянки і зупинки транспорту, влаштовувати місця відпочинку, спортивні та ігрові майданчики.

З курсу шкільної фізики ми знаємо, що провідник, по якому передається змінний струм, створює навколо себе електромагнітне поле. Магнітний компонент поля з частотою 50 Гц особливо добре проникає через будь-які перешкоди, у тому числі й всередину нашого тіла. Згідно з гігієнічними нормативами перебувати у зоні впливу електричного поля з частотою 50 Гц і $E=10$ кВ/м можна не більше ніж 3 год, а при $E=20$ кВ/м і вище — не більше ніж 10 хв на день.

Постійне перебування людей у умовах низькочастотного магнітного поля призводить до астенії, зменшення статевого потягу, меланхолії, появи депресії та дратівливості. Американські вчені припустили, що причиною збільшення кількості випадків раку молочної залози у жінок може бути мода на електричні ковдри. Питання про віддалені наслідки впливу змінного магнітного поля на здоров'я людини у ХХ ст. стояло так гостро, що наприкінці 70-х років у десятках країн було розпочато масштабні дослідження.

Таблиця 1

Напруга ВЛ, кВ	Відстань від проекції на землю крайніх фаз проводів, м
1150	300
750	250
500	150
330	75
220	25
110	20
35	15
до 20	10

Джерелами небезпечних магнітних полів у наших квартирах є всі потужні електричні прилади: грилі, праски, витяжки, холодильники, телевізори, комп'ютери і блоки живлення, загальний силовий кабель під'їзду чи ліфта (табл. 2). Першість у списку небезпечних приладів

Зони ризику

Таблиця 2

Джерело магнітного поля	Зона ризику
Холодильник	1,2 м від дверей
Холодильник	1,5 м від задньої стінки
Електрогриль	1,4 м
Телевізор	1,2 м від екрана 1,5 м від бокової стінки
Електрообігрівач	0,3 м
Торшер (дві лампи по 75 Вт)	0,03 м від проводу
Електропіч	0,4 м від передньої стінки
Праска	0,23 м від ручки

належить приладам для приготування їжі — електроплиті та мікрохвильовій печі. Господарки перебувають біля плити багато часу, а величина індукції магнітного поля електроплити на відстані 30 см становить 0,4—4,0 мкТл. Магнітне поле НВЧ-печі навіть на відстані 1 м рідко буває нижче 0,5 мкТл. Високі значення індукції магнітного поля реєструються також поблизу посудомийних і пральних машин із сушінням білизни.

За наявності силового кабелю та розподільного щита в деяких кімнатах 60—90% її площі мають рівень індукції магнітного поля, що перевищує 0,2 мкТл. Ці зони недоцільно використовувати для сну і відпочинку, розміщення дітей. Внутрішні квартирні перегородки і несучі стіни не є захистом від низькочастотного магнітного поля. При розташуванні електроприладів слід урахувати і те, які джерела магнітного поля можуть бути встановлені у сусідів за стіною.

Особливу занепокоєність викликає електромагнітна обстановка біля радіопередавальних центрів (табл. 3).

Санітарно-захисні зони радіо- і телевізійних станцій

Таблиця 3

Тип об'єкта	Діапазони частот	Розмір санітарно-захисної зони, м
Довгохвильові радіостанції	30—300 кГц (надвисокі частоти)	100—1000
Середньохвильові радіостанції	300—3000 кГц (середні частоти)	200—1000
Короткохвильові радіостанції	3—30 МГц (високі частоти)	50—700
Телевізійні та ультракороткохвильові радіостанції	30—1000 МГц (ультрависокі частоти)	25—800

Санітарними нормами і правилами встановлено, що напруженість змінного електричного поля, створюваного радіотехнічними об'єктами в діапазоні 30—300 МГц, не повинна перевищувати 3 В/м для житлових будинків будь-якого типу, дитячих освітніх закладів та інших приміщень, призначених для цільового перебування людей.

Галузевий стандарт для підприємств і установ, які постійно використовують НВЧ-пристрої (робочі частоти

ти понад 300 МГц), межею безпеки для персоналу визначає потік випромінювання, густина якого на відстані 50 см від джерела на робочому місці не перевищує 10 мкВт/см².

Джерелом потужного електромагнітного випромінювання є також кишенькові радіотелефони стільникового зв'язку. Побутові бездротові телефони небезпеки не несуть, для радіотелефонів ручного користування потужність випромінювання перебуває в межах від десятків часток ват до 10 Вт. Радіотелефон, що працює в діапазоні 900 МГц з потужністю випромінювання близько 1 Вт, здатний створити в ділянці скроневої частини черепа людини густину потоку потужністю в 10—100 разів більшу, ніж гранично допустиме значення — 10 мкВт/см².

Експерименти на тваринах показали, що практично всі контрольні системи організму реагують саме на модульований сигнал при низькій інтенсивності енергії впливу (100 мкВт/см²).

При використанні мобільних телефонів з несучою частотою 450—900 МГц випромінювання в мозку поглинається нерівномірно. Можуть утворитися «гарячі точки» ділянки мозку, які будуть ніби «зварені».

При використанні телефону з піковою потужністю 2 Вт і робочою частотою 900 МГц напруженість поля в головному мозку становить 20—30 В/м, або 120—230 мкВт/см² (норматив у Росії і США для користувачів мобільних телефонів — 100 мкВт/см²).

Випромінювання мобільного телефону містить низькочастотні складові (близько 2 Гц), джерелом яких є батарея живлення. У деяких моделей ця складова створює магнітне поле до 6 мкТл, що в 30 разів перевищує безпечний рівень. Модульовані ЕМП можуть вибірково знижувати чи підсилувати біоритми іншої частоти біострумів мозку. Винятково високу сприйнятливості до ЕМП у певних режимах модуляції мають люди, схильні до алергії. Для них небезпечний вплив 1—4 мкВт/см², що слід урахувати при розширенні кола осіб, які використовують мобільні телефони.

Залежно від умов впливу ЕМП, характеру і місця розташування джерела випромінювання можуть бути використані такі способи і методи захисту:

захист часом; захист відстанню; зниження інтенсивності випромінювання безпосередньо в самому джерелі випромінювання; екранування джерела випромінювання; захист робочого місця від електромагнітного випромінювання; екранування обслуговуючого персоналу за допомогою використання засобів індивідуального захисту.

Мінімальний вплив магнітного поля на оточення можна забезпечити при дотриманні простих правил: використання моделі електроприладів з меншим рівнем електроспоживання (чим меншу потужність має прилад, тим краще); розміщення найбільш небезпечних приладів на відстані не менше 1,5 м від місць тривалого перебування чи сну; відмова від одночасного вмикання великої кількості електроприладів; використання для електричної проводки тільки подвійного проводу. Не слід робити кільця і петлі з проводів. Ліжко в кімнаті потрібно ставити так, щоб воно виявилось на максимальній відстані від джерела магнітного поля. Особливу увагу слід приділяти електромагнітній безпеці місць, обраних дітьми для ігор і відпочинку.

С. ВЛАСКІН, головний державний санітарний лікар, **Т. ДОСКОЧ**, завідувачка відділення гігієни праці СЕС, **В. СЕРДЮК**, лікар відділення гігієни праці СЕС (Приморський район м. Одеси), **М. ГАВРИЛЕНКО**, завідувачка відділення гігієни праці (Одеська міська санепідстанція)

На залізничному переїзді біля станції Мшана, що неподалік Львова, у грудні 2005 р. було встановлено відеонагляд. На той час це місце перетину залізничної колії та автодороги не було обладнане шлагбаумом і про наближення поїзда попереджали світлова та звукова сигналізація. А через кілька днів камери спостереження безпристрасно зафіксували ситуацію, яка тривала лічені секунди. До добре освітленого переїзду, розрізаючи темряву світлом прожекторів, наближалася електричка. Раптом їй напереріз вихопився легковий автомобіль. Шансів проскочити перед електропоїздом не було, тому за мить потужний боковий удар перетворив автомобіль на купу залізничця, у якому після моторошного скреготіння металу запанувала смертельна тиша. Загинуло троє людей...

Від членів локомотивних бригад подібних історій можна почути безліч. Мало кому з тих машиністів, які відпрацювали близько 15 років, пощастило уникнути подібних трагічних ситуацій. Коли їхні потужні локомотиви ставали мимовільними вбивцями пияків і самогубців, ні в чому не винних дорослих і дітей. Аналогічний сумний досвід мають колеги-залізничники усіх країн, і наша — не виняток. Неохоче згадують машиністи про трагедії на сталевих магістралях, учасниками яких довелося бути. Але деякі з них погодились поділитися своїми думками з цього приводу, за умови повної анонімності. Ось лише кілька коротких історій з почутого від працівників Львівської залізниці.

Це сталося близько 15 років тому, коли оповідач ще був помічником машиніста. Вони виводили пасажирський поїзд зі Стрия і швидкість ще була невеликою. З переїзду, до якого наближалися, вийшла молода, добре одягнена жінка років 30—35 і попрямувала по колії назу-

ЛОКОМОТИВ, ЯКИЙ ВКОРОЧУЄ ВІКУ

стріч їхньому локомотиву. Їй голосно і довго сигналили, але вона не реагувала. Відчувши наближення біди, машиніст застосував екстрене гальмування, але поїзд за інерцією рухався далі. Локомотивна бригада безрезультатно махала руками через вікно, жестами прохаючи дивну жінку зійти з колії. Але та, широко розплющивши очі, наближалася... Тіло стрийської «Анни Кареніної» витягли з-під першого вагона. Шоквані члени локомотивної бригади, як і належить, одразу викликали

коли на коліях з'являється багато людей. Найбільше машиніста вразив випадок, коли жінка з двома дітьми вийшла на колію перед його локомотивом при в'їзді на станцію Івано-Франківськ. Усі вони загинули...

Ще одна історія додала сивини іншому машиністу. Він якось вів поїзд біля станції Коропуш, що на Самбірській лінії. Попереду, праворуч від колії, сидів песик. Проте, під'їхавши ближче, машиніст побачив, що за собакою сидить маленька дитина. Дали сигнал, але дитина замість то-

У зв'язку з тим, що професійна діяльність локомотивних бригад пов'язана з постійним ризиком виникнення транспортних пригод, техногенних катастроф і різноманітних стресових ситуацій, підвищуються вимоги до психофізичних можливостей людського організму.

«швидку» і міліцію. Після їх приїзду і з'ясування ситуації поїзд продовжив рух. Повернувшись у своє депо, працівники локомотивної бригади написали пояснення, і на цьому інцидент був вичерпаний. На щастя, під локомотив нашого оповідача за час його роботи машиністом люди більше не потрапляли.

Проте у трудовій біографії іншого співрозмовника випадків наїзду на людей було аж 12... За його словами, найбільш небезпечні у сенсі аварійності — святкові та вихідні дні,

го, щоб просто відійти назад, почала перелазити через рейки — ліворуч від залізничного насипу був будинок, де вона мешкала. Незважаючи на екстрене гальмування, запобігти трагедії не вдалось... Як пізніше з'ясувалося, дитина лишилася сама в хаті й вирішила погуляти. Кращого маршруту, ніж вилізти на високий залізничний насип, мабуть, не знала. Молодий машиніст дуже важко переживав подію. Ще більшого болю додавало те, що вдома на нього також чекав дворічний син.

За словами членів локомотивних бригад, найжахливіший момент, коли твій локомотив стрімко наближається до людини на колії. Ти робиш екстрене гальмування, але розумієш, що зіткнення не уникнути і ця людина вже приречена... Хоча не менш жахливо витягати з-під поїзда частини тіла загиблого. Зрозуміло, що для людини з нормальною психікою такі ситуації не проходять безслідно. А ще ж бувають випадки, коли перед поїздом опиняється, скажімо, автобус, і жертв тоді значно більше. Після такої НП у локомотивній бригаді зазвичай пропадає апетит і повноцінний сон у позаробочий час. Хоча інколи трагічний початок може мати й оптимістичне завершення,

них. Зрозуміло, що така ситуація спричинює значне емоційне навантаження і не може не позначитись в подальшому на управлінні поїздом. Тому, щоб члени локомотивної бригади після транспортної події хоч трохи оговтались, їм необхідно взяти принаймні кілька додаткових вихідних. Хоча не завжди це вдається.

— Реабілітаційний курс потрібний практично кожному члену локомотивної бригади, яка побувала у такій стресовій ситуації, бо психологічна втома накопичується і руйнує здоров'я, — вважає начальник служби охорони праці Львівської залізниці М. Пайончківський. Найпоширеніші хвороби працівників — гіпертонія, шлунково-кишкові захворювання та

повідних показань, працівників направляють на стаціонарне лікування у відділеннях, де створено центри психофізіологічної реабілітації. У медичних закладах залізниці задіяно систему коригуючих і реабілітаційних заходів з відновлення стану здоров'я працівників, які перенесли виробничі стресові ситуації. Проводиться також диспансерне спостереження осіб, які проходили психофізіологічну реабілітацію. За потреби пацієнтів консультують психіатр, психотерапевт або психолог. Крім того, локомотивні бригади періодично оздоровлюються у пансіонаті «Львівський залізничник», що у м. Судак (АР Крим).

Утім, як не дивно, жоден з машиністів чи машиністів-інструкторів, з якими автору довелося спілкуватись, не проходив якоїсь системної психофізіологічної реабілітації. Можливо, тому, що у них нещасні випадки на колії відбулися кілька років тому. Вони та їхні колеги боролися зі стресом доступними методами — ділили своїми переживаннями з близькими та колегами по роботі, ходили до церкви, хтось «присідав на склянку», а хтось звільнявся з роботи. Найкращим лікарем для них був час, хоча усі погоджувались, що повноцінна психофізіологічна реабілітація була б дуже доречною.

***

Яким може бути психічний стан членів локомотивної бригади після наїзду на людину, колись дізнався і автор цих рядків. Мені довелося бути серед глядачів сумнозвісного авіашоу на Скнилівському аеродромі у 2002 р., коли винищувач Су-27 забрав життя багатьох людей. Досі пам'ятаю усі деталі тієї кривавої м'ясорубки і не можу спокійно дивитися відеозаписи трагедії. Стан був жахливий, і здавалося, що дивись якийсь кошмарний сон. Минув не один місяць, поки навчився з цим жити. Тому щиро бажаю, щоб у книзі зауважень машиністів якомога рідше з'являвся запис «наїзд не попередив»...

Ігор ПАРФЕНЮК,
наш власкор

Фото автора

Реабілітаційний курс потрібний практично кожному члену локомотивної бригади, яка побувала у такій стресовій ситуації, бо психологічна втома накопичується і руйнує здоров'я.

коли потерпілому вдається вижити. На це завжди потай сподіваються люди у кабіні локомотива. Але таких випадків дуже мало.

Нерідко під колеса локомотива потрапляє худоба. Тоді додається небезпека того, що локомотив може зійти з рейок, оскільки кістки у корови, а особливо у коня, досить міцні. Як правило, після інцидентів зі свійською худобою їхні господарі не зголошуються, уникаючи таким чином штрафів.

Найчастіше після наїзду на людину локомотивна бригада відповідальності не несе, якщо діє за правилами. Тобто подає сигнал, застосовує екстрене гальмування тощо. Проте ті ж правила зобов'язують помічника машиніста після зупинки поїзда йти дивитись, у якому стані потерпілий. А гальмівний шлях поїзда при великій швидкості становить до 1700 м. Якщо людина загинула, частини тіла потрібно перенести та покласти збоку колії, не змінюючи їх положення на момент загибелі. Якщо ж жива — надати першу допомогу. Враховуючи те, що помічники машиніста люди молоді і можуть знепритомніти від побаченого, вони інколи просять машиніста піти замість

погіршення слуху. Серед причин — нічна робота, нервові і фізичне напруження, а також вібрація, шум та електромагнітні поля у електровозах. До того ж специфікою Львівської залізниці є наявність маршрутів через Карпати. Швидкий підйом поїзда на висоту понад кілометр, а також зміна атмосферних умов призводять до різних перепадів артеріального тиску. Не випадково через ці та інші причини машиністи йдуть на пенсію у 55 років.

У зв'язку з тим, що професійна діяльність локомотивних бригад пов'язана з постійним ризиком виникнення транспортних пригод, техногенних катастроф і різноманітних стресових ситуацій, підвищуються вимоги до психофізичних можливостей людського організму. Враховуючи це, на Львівській залізниці видано вказівку «Про позачергові медичні огляди членів локомотивних бригад, які перенесли стресові ситуації». Відділи кадрів підрозділів направляють членів бригад, які були учасниками транспортних подій (катастроф) із травмуванням чи смертельними наслідками, мали гостру психологічну травму, на позачергові медогляди у лікувальні заклади залізниці. За результатами таких оглядів, у разі від-

Коротким рядком

Наприкінці лютого відбулася чергова нарада наглядової ради Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, на якій було обрано нового голову наглядової ради. Ним став Барабаш Володимир Васильович, заступник Міністра праці та соціальної політики України. Як відомо, наглядова рада формується на засадах трипартизму — представники від держави, роботодавців і профспілок у рівній кількості. Ротація голови відбувається кожні два роки. До цього наглядову раду очолював представник роботодавців.

***

У 2008 р. до робочих органів виконавчої дирекції Фонду звернулися письмово 7007 потерпілих на виробництві, що на 2532, або на 36,1% менше порівняно з 2007 р. На прийомі з особистих питань побували 25 844 відвідувачі, які отримали консультації (на 3788 осіб, або на 14,6% менше порівняно з попереднім роком). За результатами розгляду задоволено 15 259 звернень, або 46%, дано роз'яснення по 16 766 зверненнях (51%), 562 звернення відправлені за призначенням. На прийомі у директора виконавчої дирекції Фонду та його заступників побувало 124 особи, що на 16% менше, ніж у 2007 р.

***

Впродовж 2008 р. для догляду за 92 потерпілими на виробництві управлінням виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та профзахворювань у Чернігівській області було виплачено 286,6 тис. грн. Усього ж на медико-санітарне обслуговування потерпілих внаслідок трудового каліцтва обласним управлінням Фонду в 2008 р. було витрачено понад 1,7 млн. грн., що в 9,1 разу більше, ніж в 2001 р., коли почалася діяльність Фонду.

ЗАСІДАННЯ ПРАВЛІННЯ ФОНДУ

У приміщенні Федерації професійних спілок України 26 лютого під головуванням заступника голови правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, заступника Міністра праці та соціальної політики України В. Іванкевича відбулось засідання правління Фонду.

У засіданні взяли участь члени правління Фонду та їх дублери, представники Міністерства праці та соціальної політики України, виконавчої дирекції Фонду, а також керівники самостійних структурних підрозділів виконавчої дирекції Фонду.

Правлінням Фонду було розглянуто та затверджено звіт про виконання Програми робіт Фонду за 2008 р., схвалено «Звіт про страхову діяльність Фонду, стан охорони праці в народному господарстві, соціальний захист потерпілих на виробництві, використання страхових коштів у 2008 р.» та «Звіт про виконання бюджету Фонду за 2008 р.» (див. таблицю).

Звіт про виконання бюджету Фонду за 2008 рік

Статті бюджету	Бюджет, тис. грн. (план)	Виконання	
		тис. грн. (фактично)	%
I. Доходи			
Оборотна касова готівка на покриття тимчасово касових розривів для фінансування страхових виплат, соціальних послуг поточного місяця	135 269,9	135 269,9	
Резерв коштів для забезпечення виконання завдань страхування від нещасного випадку	0,0	0,0	
Надходження	3 869 675,8	3 948 985,3	102,05
страхові внески роботодавців	3 858 185,0	3 926 899,9	101,78
добровільні внески	62,8	90,5	144,11
інші надходження, одержання яких не суперечить законодавству	11 428,0	21 994,8	192,46
Всього доходів:	4 004 945,7	4 084 255,2	101,98
II. Видатки			
Профілактика нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань	132 000,0	118 418,9	89,71
Медична, професійна та соціальна реабілітація потерпілих на виробництві	207 734,5	200 527,1	96,53
Відшкодування шкоди, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або в разі його смерті	3 053 211,2	2 960 894,0	96,98
Видатки на перерахування коштів (обслуговування банківськими установами та УДППЗ «Укрпошта», програмно-технічного комплексу «Клієнт-Казначейство»)	28 951,3	20 866,0	72,07
Судові витрати та виконавчий збір	161,7	63,5	39,27
Витрати на забезпечення діяльності з обслуговування потерпілих та інвалідів	2863,2	2833,3	98,96
Видатки для створення лікувально-профілактичної бази Фонду	40 500,0	0,0	0,00
Витрати на проведення заходів із страховальниками до завдань страхування від нещасного випадку	2080,6	2063,8	99,19
Витрати на виконання інших робіт, пов'язаних з координацією страхової діяльності	4878,3	4819,7	98,80
Поточні видатки виконавчої дирекції Фонду та її робочих органів	299 202,5	290 676,5	97,15
у т. ч. забезпечення поточної діяльності правління Фонду	122,8	14,0	11,40
Капітальні видатки виконавчої дирекції Фонду та її робочих органів	85 000,3	71 656,2	84,30
Всього видатків:	3 856 583,6	3 672 819,0	95,24

Згідно зі Звітом станом на 1 січня 2009 р. взято на облік у Фонді 1 228 239 страхувальників, у тому числі юридичних осіб — 834 734, фізичних осіб, які використовують найману працю, — 393 299, добровільно застрахованих — 206. Кількість страхувальників у 2008 р. збільшилась на 84 445.

Сума надходження страхових коштів до Фонду, враховуючи зараховані в рахунок страхових внесків витрати на соціальне страхування, збільшилась на 30,8% порівняно з 2007 р.

Фінансування видатків на заходи з профілактики нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань у звітному періоді становить понад 118,4 млн. грн., що в 3,8 рази більше порівняно з 2007 р.

Одним із основних завдань соціального страхування від нещасного випадку є проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю застрахованих, викликаних умовами праці.

За даними Фонду, у 2008 р. порівняно з аналогічним періодом 2007 р. кількість випадків травмувань на виробництві зменшилась на 12,2% (на 2311 осіб), у тому числі зменшилась на 7,4% (на 68 осіб) кількість травмованих зі смертельними наслідками.

За звітний період спостерігається збільшення кількості випадків професійних захворювань на виробництві на 14,2% (на 846 осіб) і зменшення кількості випадків смерті від професійного захворювання на 4,9% (22 особи).

Впродовж 2008 р. з бюджету Фонду надано соціальних послуг і виплачено страхових виплат потерпілим (членам їхніх сімей) на суму 3161,4 млн. грн.

У 2008 р. у зв'язку зі стійкою втратою професійної працездатності одноразову допомогу отримали 15 997 потерпілих, що порівняно з

2007 р. менше на 20 осіб. Розмір цієї допомоги в середньому на одного потерпілого у звітному періоді становив 30,2 тис. грн., що на 25% більше, ніж у 2007 р.

Одноразову допомогу у зв'язку зі смертю потерпілого виплачено 1486 утриманцям та 1642 сім'ям. У 2008 р. ця допомога у середньому становила 22,4 тис. грн. на одного утриманця та 103,4 тис. грн. на одну сім'ю, що більше в порівнянні з 2007 р. на 25,4% і 28,0% відповідно.

У 2008 р. Фонд продовжував виплату потерпілим грошових сум на відшкодування моральної (немайнової) шкоди за наявності встановлення фактів заподіяння цієї шкоди, що виникли до 23.02.2007 р., на виконання рішень судів. Відшкодовано моральну (немайнову) шкоду 672 потерпілим на суму майже 10,3 млн. грн., що на 83% менше, ніж у 2007 р. Кількість потерпілих, які отримали цей вид страхової виплати, зменшилась порівняно з 2007 р. на 78%. При цьому слід зазначити, що Законом «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23.02.2007 р. № 717 норму щодо відшкодування Фондом моральної шкоди було виключено.

За звітний період Фондом було профінансовано видатки на медичну, професійну та соціальну реабілітацію потерпілих на виробництві на суму понад 200,5 млн. грн.

Видатки з бюджету Фонду у 2008 р. зросли на 23,3% порівняно з 2007 р. і становили понад 3672,8 млн. грн., що менше від запланованих показників на 4,8%.

Під час засідання також було прийнято постанови про внесення змін та доповнень до Порядку призначення, перерахування та проведення страхових виплат, про затвердження Програми робіт Фонду на 2009 р., про затвердження Порядку подання електронних звітів до робочих органів виконавчої дирекції Фонду, а також розглянуто інші питання.

На засіданні правління Фонду затверджено збалансований та бездефіцитний бюджет Фонду на 2009 р. Загальна сума доходів Фонду на 2009 р. становитиме 4548,8 млн. грн., із них страхові внески роботодавців — 4118,1 млн. грн. Зазначені розрахунки проведено з урахуванням прогнозованої суми фонду оплати праці робітників, службовців, працівників малих підприємств, галузі сільського господарства та військовослужбовців. Під час розрахунку доходної частини враховано прогнозний середній розмір страхового тарифу за класами професійного ризику виробництва — 1,41%, який зменшено на 0,1% згідно з Законом «Про внесення змін до деяких законів України щодо зменшення впливу світової фінансової кризи на сферу зайнятості населення», що набрав чинності 13 січня 2009 р.

Загальна сума видатків Фонду на 2009 р. становить 4459,9 млн. грн., що на 15,6% більше порівняно з плановими показниками 2008 р.

Із них на виконання основних статутних напрямів діяльності Фонду заплановано такі видатки.

За статтею «Профілактика нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань» видатки становлять 195,7 млн. грн. (4,3% від доходів Фонду).

Видатки за статтею «Медична, професійна та соціальна реабілітація потерпілих на виробництві» становлять 242,8 млн. грн. (5,3% від доходів Фонду).

За статтею «Відшкодування шкоди, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або в разі його смерті» видатки становлять 3444,0 млн. грн. (75,7% від доходів Фонду).

У бюджеті Фонду передбачено збереження резерву коштів для забезпечення виконання завдань страхування від нещасного випадку, розмір якого заплановано у сумі 82,5 млн. грн., що забезпечить фінансування страхових виплат та медико-соціальних послуг протягом 8 днів.

ПРОБЛЕМИ НА МАРШІ ПРОФІЛАКТИКИ

За час діяльності Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (далі — Фонд) викристалізувалися три його основні функції: збір і накопичення надходжень страхових внесків, виплата компенсацій потерпілим і забезпечення останніх медичним обслуговуванням, а також профілактика виробничого травматизму. Якщо раніше Фонд зосереджував свої сили переважно на здійсненні перших двох функцій, то сьогодні набуває значення третя. Адже саме її успіх дасть змогу скоротити обсяги виплат, забезпечити кращу медичну та соціальну реабілітацію потерпілих на виробництві. Однак, здавалося б, такі слушні постулати вимагають якщо не перегляду, то неодмінного уточнення та розвитку ідеології вітчизняної профілактики виробничого травматизму на всіх рівнях її організації: підприємство — галузь — влада — Фонд.

Своїм баченням напрямів вирішення цієї проблеми ділиться начальник відділу організації профілактики нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань управління виконавчої дирекції Фонду у Запорізькій області В. РОМАНЮК. Перш ніж обійняти цю посаду, він пропрацював понад 20 років у системі Держгірпромнагляду, пройшовши шлях від рядового інспектора до заступника начальника теруправління. Тобто знає проблему не з чужого досвіду. Отже, йому і слово.

Не перебільшу, коли скажу, що профілактика виробничого травматизму в Україні поки що у зародковому стані. Немає ні чіткої системи та методики її ведення на різних рівнях управління виробничим процесом, ні глибокого розуміння її змісту. Цим зумовлені й крайнощі у визначенні профілактичних завдань Фонду та його регіональних структур. Так, одні різногалузеві фахівці звинувачують Фонд у бездіяльності та не проти повісити на нього геть усі профілактичні клопоти, інші, навпаки, вважають, що запобігати виробничому травматизму мусять виключно власники підприємств, підпорядковані їм служби та спеціалісти. Звідси — й різні погляди на місце та роль страхового експерта з охорони праці у цих процесах. Хтось бачить у ньому дублера інженера з охорони праці підприємства, а хтось — держінспектора Держгірпромнагляду.

Це не дивно. Адже протягом 8 років існування Фонду так і не відбулося розмежування їхніх функцій. Так, інженер з охорони праці спирається у своїй роботі на технологічні карти й інструкції з охорони праці, відслідковує, наприклад, чи є заземлення електроустаткування, чи не пошкоджене огороження деталей устаткування, що обертаються, чи використовують працівники засоби індивідуального та колективного за-

хисту тощо. Держінспектор наглядає за додержанням нормативних актів з охорони праці на підприємстві. А чим же мусить займатися на підприємстві страховий експерт? Ступати у слід за першими двома? Чи ні? Хто чітко скаже? А якщо немає чіткого поняття про точки дотику, то немає і системи самого дотикання або, точніше, системи профілактики. Тобто саме її створенням і повинен займатися Фонд через своїх страхових експертів.

З чого починати? Переконалий — з вивчення стану роботи з профілактики на конкретному підприємстві, що стовідсотково закладена у СУОП. Але й тут потрібно знати, що і як перевіряти. Для цього страхові експерти мусять відмінно володіти основами управління охороною праці. Тому систему їх навчання ми сьогодні починаємо будувати саме на таких підвалинах. Бо вони повинні правильно оцінити ефективність СУОП, роботу служби охорони праці, професіоналізм її кадрів, виконання керівниками своїх посадових інструкцій, якість технологічних документів та інструкцій з охорони праці, розібратися у системі видачі нарядів-допусків на роботи підвищеної небезпеки тощо. Страхові експерти, таким чином, знайшовши недоліки в організації роботи з охорони праці, не тільки фіксують їх, а й шукають їх витоки і тим са-

мим встановлюють увесь ланцюг порушень. У цьому процесі якраз і з'ясовується, що у СУОП живе, ефективне, а що — зайве, мертве.

Наша довідка: протягом 2008 р. запорізькими страховими експертами перевірено стан профілактичної роботи щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці у 693 юридичних та 297 фізичних осіб-роботодавців. Виявлено понад 7700 порушень нормативно-правових актів з охорони праці, роботодавцям внесено 1032 подання.

Доцільність такого визначення місця і ролі страхового експерта з охорони праці зумовлена не тільки життєвою практикою, а й змістом розробленого на основі Закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» Положення про службу страхових експертів з охорони праці, профілактики нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Скажімо, у п. 9 (підпункти а, в) йдеться про таке: «...страховий експерт проводить експертизу ризиків виникнення страхових випадків...», а також здійснює «...прогнозування розвитку факторів ризику виникнення страхових випадків...». Хоча сьогодні ці функції існують, в основному, на папері, завтра їх обов'язково вимага-

тиме саме життя. Адже працезохоронні процеси набирають динаміки з року в рік, і стереотипне ставлення суспільства до охорони праці як до другорядної справи змінюється усвідомленням її економічної ваги.

Впевнений, ці тенденції посиляться після прийняття Верховною Радою України закону про зміну страхових тарифів, після затвердження Кабінетом Міністрів нового нормативного акта про порядок розслідування нещасних випадків. Адже внаслідок цього посиляться матеріальна відповідальність роботодавця за стан охорони праці, а підприємства однієї і тієї самої галузі промисловості будуть мати різні класи професійного ризику, рівні безпеки праці. І до цього страхові експерти мусять бути готові вже сьогодні. Отже, ми повинні бути свідомі того, що реальна профілактика виробничого травматизму потребуватиме спеціалістів найвищої кваліфікації, яка обов'язково включає широкий світогляд людини, її високу культуру, інженерні знання. Тому добір, навчання страхових експертів, озброєння їх інструментарієм бачення витоків нещасних випадків — наріжний камінь роботи Фонду та його регіональних структур.

Готуючись до успішного завтрашнього дня, ми не можемо залишити невіршеним питання про ефективний вплив на роботодавця, який ставить остаточну крапку над «і» у реалізації пропозицій експерта та профілактичних заходів. Крім того, заважає і стереотипне ставлення роботодавця до страхових внесків як до певної індульгенції, що звільняє його від профілактичних клопотів. Моє влад, я Фондові заплатив, нехай він і крутиться. Що ж, ми не проти. Та що з того виходить?

Нині страховий експерт фіксує працезохоронні недоліки, вручає відповідне подання роботодавцеві і раз, і двічі, і тричі з тим, щоб він вжив заходів, та часто-густо справа ані руш. Як бути? Не тільки сьогодні, а й завтра?

Є ще одне, що, вважаю, ми мусимо офіційно запровадити. А саме: розробити механізм внесення страховиками у державні органи управління **подання щодо адміністративного покарання посадових осіб, котрі винні у порушенні законодавства про охорону праці**. Бо роботодавець далеко не завжди схильний карати підлеглих, причетних до означених порушень. Що для цього потрібно? Щоб виконавча дирекція Фонду розробила порядок і форму такого подання, а також узгодила його з Держгірпромнаглядом. Хочу ззначити, що сьогодні ми намагаємося надавати таку інформацію територіальному Держгірпромнагляду по Запорізькій області, де її не тільки беруть до уваги, а й виносять відповідні рішення про адміністративне покарання посадових осіб.

Реальна профілактика та практика фахової підготовки наших страхових експертів — це їхня участь у всіх видах розслідування нещасних випадків. Ми націлюємо експертів на те, аби вони сповна використовували свій вплив на перебіг розслідування, добивалися зібрання всієї доказової бази скоєння нещасного випадку, виявляли усіх посадових осіб, причетних до нього, вимагали розроблення таких профілактичних заходів, які б унеможливили повторення подібних порушень.

Наша довідка: торік страхові експерти з охорони праці робочих органів Фонду в Запорізькій області взяли участь у розслідуванні 824 нещасних випадків, у яких постражда-

ло понад 850 осіб, у тому числі 85 — смертельно, а також у розслідуванні 46 професійних захворювань.

Підвищується кваліфікація експертів і в процесі судових розглядів, що провадяться за матеріалами розслідування нещасних випадків, і де часом перетинаються протилежні позиції, скажімо, Фонду та територіального управління щодо достовірності трудових угод, причин нещасних випадків. Це спонукає наших представників до наполегливішого навчання, самоосвіти, до публічної роботи. Бо прийшов час переламати ставлення суспільства до Фонду як до невичерпного фінансового джерела, як до благодійної установи і як до недруга потерпілого. Практика свідчить: Фонд не може і не має ніякого права смітити грішми, брати на утримання свідомих порушників безпеки праці, спекулянтів на власній необачності, пиятиці, шахраїв, які не гребують підробкою документів, порадами «чорних» адвокатів, котрі усіма засобами борються за свою частку можливих компенсаційних виплат. А все це вимагає зміни організації профілактичної роботи.

Наша довідка: на заходи з пропаганди безпечних і нешкідливих умов праці управлінням виконавчої дирекції Фонду в Запорізькій області у 2008 р. витрачено майже 143 тис. грн. Вони пішли на організацію публікацій у засобах масової інформації, створення тематичних відеофільмів та відеороликів, на підготовку тематичних радіо- та телепередач, а також на видання і розповсюдження нормативних актів, підручників, журналів, плакатів, пам'яток з охорони праці тощо.

Фото Л. БЕЗУГЛОГО

ДЕРЖГІРПРОМНАГЛЯД ЗАПРОШУЄ ДО УЧАСТІ У ГРОМАДСЬКІЙ РАДІ

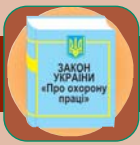
З метою створення умов для реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами, врахування громадської думки у процесі підготовки та прийняття управлінських рішень при Держгірпромнагляді створюється консультативно-дорадчий орган — Громадська рада при Державному комітеті України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (далі — Громадська рада).

Громадська рада створюється на виконання Указу Президента України від 31 липня 2004 р. № 854 «Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» та постанови Кабінету Міністрів від 15 жовтня 2004 р. № 1378 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».

Держгірпромнагляд просить представників громадських, профспілкових організацій та засобів масової інформації, які бажають взяти участь у роботі Громадської ради, до 10 квітня 2009 р. повідомити про це письмово. В листі указати прізвище, ім'я, по батькові та контактні телефони особи, яка уповноважена представляти організацію або засіб масової інформації.

Повідомлення та пропозиції направляти за адресою: 01601, м. Київ, вул. Еспланадна, 8/10, Інформаційний центр. Тел./факс 8(044) 248-74-36. E-mail: press@dnop.kiev.ua

НАШІ ВІТАННЯ

Національному науково-дослідному інституту промислової безпеки та охорони праці виповнилося 15 років. Інститут створено наказом Держнаглядохоронпраці від 23.03.94 р. № 22 відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.03.94 р. № 151. Сьогодні ННДІПБОП — форпост у галузі фундаментальних і прикладних наукових досліджень з охорони праці у країні. В інституті — 3 відділи, до складу яких входять 7 лабораторій. Інститут є головною організацією з розробки нових видів ЗІЗ, Єдиної системи науково-технічної підтримки державного нагляду за промисловою безпекою та охороною праці, виконує функції організації-експерта з вибухової справи. На його базі діють технічний комітет стандартизації «Безпека промислової продукції та засобів індивідуального захисту працюючих» — ТК 135, орган із сертифікації продукції — засобів індивідуального захисту та вибухових матеріалів, аспірантура за спеціальністю «Охорона праці». Інститут здійснює інформаційну підтримку державного нагляду з промислової безпеки та охорони праці: випускає інформаційні бюлетені, «Вісник ННДІПБОП», збірник наукових праць «Проблеми охорони праці в Україні». Його працівники є авторами двох тематичних серій монографій. Вітаємо працівників інституту з ювілеєм, бажаємо нових творчих пошуків і досягнень на ниві промислової безпеки та охорони праці працюючих.

Колектив редакції журналу «Охорона праці»

ЖУРНАЛ ВИСТУПИВ — ЩО ЗРОБЛЕНО?

У журналі (№ 7, 2008 р.) було надруковано статтю І. Парфенюка «Розповідь про те, як лідер став аутсайдером», у якій йшлося про стан справ з реалізацією вимог Закону «Про охорону праці» місцевими органами виконавчої влади та самоврядування, зокрема у Львівській області. В публікації також йшлося про те, що до цього часу на державному рівні не вирішено питання про створення служб охорони праці в органах місцевої виконавчої влади, не забезпечено виконання ст. 34 Закону в частині прийняття Типового положення про вказані служби, визначення їх статусу, що створює додаткові проблеми для їх функціонування. Відповідно мають місце проблеми у створенні завначених служб в органах місцевого самоврядування, яких тільки у Львівській області налічується 709 одиниць, чим не виконується ст. 35 Закону. Це стосується як міст обласного підпорядкування, так і виконавчих структур сільських, селищних і міських рад.

Як повідомив заступник Міністра регіонального розвитку та будівництва України А. Ткачук, за дорученням Кабінету Міністрів Мінрегіонбудом спільно з Держгірпромнаглядом, Мінпраці та Мінфіном було розглянуто перспективи та шляхи вирішення цієї проблеми в цілому по країні.

У ст. 19 Конституції України говориться про те, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування визначено Законом «Про місцеве самоврядування в Україні». Згідно зі ст. 54 цього Закону: сільська, селищна, міська, районна у місті (у разі її створення) рада у межах затверджених нею структури і штатів може створювати відділи, управління та інші виконавчі органи для здійснення повноважень, що належать до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Відповідно до ст. 35 Закону «Про охорону праці» виконавчі органи сільських, селищних, міських рад забезпечують належне утримання, ефективну і безпечну експлуатацію об'єктів житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, додержання вимог щодо охорони праці працівників, зайнятих на цих об'єктах.

Для виконання вищезазначених функцій сільська, селищна, міська рада створює у складі свого виконавчого органу відповідний підрозділ або призначає спеціаліста з охорони праці.

Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляд) як спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади, який здійснює контроль за виконанням функцій державного управління, охороною праці, своїм листом від 29.01.2009 р. № 01/02-03/529 повідомив, що ним розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України «Про доповнення додатків до постанови Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2007 р. № 996», яким передбачено доповнити Рекомендаційні переліки управлінь, відділів та інших структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій відділами (секторами) охорони праці. Цей

проект 9 жовтня 2008 р. розглядався на засіданні Урядового комітету з питань економічної політики.

Крім того, Держгірпромнаглядом розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України про затвердження типових положень про відділи (сектори) охорони праці, що регламентують і регулюють механізм реалізації місцевими державними адміністраціями повноважень в сфері охорони праці, передбачених ст. 31, 34 Закону «Про охорону праці» та ст. 16 Закону «Про місцеві державні адміністрації». Розгляд цього законопроекту відкладено до прийняття рішення про відповідні доповнення до Рекомендаційних переліків управлінь, відділів та інших структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій.

У журналі (№ 8, 2008 р.) було опубліковано статтю А. Калашнюка «Про безпеку праці дбали не всі роботодавці», у якій йшлося про суттєві недоліки, виявлені органами державного нагляду на підприємствах, в установах і організаціях Погребищенського району Вінницької області під час комплексної перевірки стану охорони праці.

Як повідомив заступник голови райдержадміністрації А. Сладецький, в районі за результатами перевірки проведено спільне виїзне засідання обласної координаційної ради з питань безпечної життєдіяльності населення та ради територіальних Держгірпромнагляду по Вінницькій області.

На засіданні заслухано керівників підприємств, на яких внаслідок допущених порушень мали місце нещасні випадки, у тому числі — зі смертельними наслідками, вказано на недоліки та порушення, допущені керівниками ряду підприємств різних форм власності з питань охорони праці.

Упущення та недоліки, які були виявлені перевіркою у ТОВ «Новофастівське», управлінні газового господарства, ВАТ «АТП-10537», філії Київського електровагоноремонтного заводу ст. Погребище-II, СО «Погребищенські електромережі», СТОВ «Зоря» (с. Андрушівка), СТОВ «Хлібодар» (с. Черемошне), усунуто в терміни, зазначені у приписах, про що було повідомлено територіальним управлінням.

На виконання постанови Кабінету Міністрів від 5 травня 1997 р. № 409 «Про забезпечення надійності і безпечної експлуатації будівель, споруд та інженерних мереж» на кожному підприємстві відповідно до наказу керівника створено комісії з проведення обстеження стану будівель і споруд.

Напрацьовано нормативну базу щодо одержання дозволів на виконання робіт та експлуатацію об'єктів, машин, механізмів та устаткування підвищеної небезпеки, як того вимагає Порядок видачі дозволів Державним комітетом з нагляду за охороною праці та його територіальними органами, затверджений постановою Кабінету Міністрів від 15.10.2003 р. № 1631.

В районі розроблено графік проходження щорічних медичних оглядів. Протягом 2008 р. проведено медичне обстеження 3358 працівників, що становить 96% від за-

важаючи на актуальність проблеми, постановою Верховної Ради України від 18.12.2008 р. № 773-VI «Про хід виконання в Україні Європейської соціальної хартії (переглянутої)» до переліку завдань Кабінету Міністрів включено прискорення прийняття зазначених постанов.

До прийняття Кабінетом Міністрів відповідного рішення Держгірпромнаглядом було розроблено Рекомендації щодо завдань та функцій державного управління з охорони праці Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських, районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій.

гальної кількості працівників, які підлягають щорічним медичним оглядам.

Службою охорони праці району організовано та проведено перевірку стану охорони праці на 35 підприємствах, в установах та організаціях, у тому числі 23 перевірки спільно з органами держнагляду за охороною праці. За результатами перевірок керівникам підприємств видано приписи з вимогою усунути виявлені порушення. Посилено контроль за додержанням працівниками і керівниками виробничих підрозділів вимог законодавства про охорону праці.

На підприємствах району розроблено та затверджено комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів з безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення рівня охорони праці. На виконання цих заходів підприємствами виділено кошти на загальну суму близько 365 тис. грн. Наприклад: ТОВ «Новофастівське» — 240 тис. грн., управління газового господарства — 24,2 тис. грн., СО «Погребищенські електромережі» — 30,7 тис. грн., Київський електровагоноремонтний завод — 34,7 тис. грн., ФГ «Дружба-Л» (с. Гопчиця) — 35,2 тис. грн.

Відповідно до плану заходів, з метою створення належних умов праці та на виконання постанови Кабінету Міністрів від 01.08.92 р. № 442 «Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці» протягом 2008 р. проведено атестацію на 11 підприємствах, де атестовано 135 робочих місць зі шкідливими умовами праці.

Постійно проводиться навчання керівників, працівників та спеціалістів з питань охорони праці. Так, 3 липня 2008 р. проведено перевірку Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів та Правил техніки безпеки при експлуатації електроустановок споживачів; 9 вересня 2008 р. — перевірку знань обслуговуючого персоналу виробничих, виробничо-опалювальних та опалювальних котелень, що працюють на газоподібному паливі, а 16 та 30 вересня 2008 р. — котелень, що працюють на твердому паливі.

Систематично в районній газеті «Колос» публікуються статті, в яких висвітлюється стан охорони праці на підприємствах, аналізуються причини аварій, пожеж. Такі публікації мали місце у випусках газети від 02.02.2008 р., 20.02.2008 р., 16.04.2008 р., 11.06.2008 р., 31.10.2008 р., 05.11.2008 р.

Додержання вимог нормативно-правових актів з питань охорони праці перебуває на постійному контролі районної державної адміністрації.

ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ

*Лист Державного комітету України з промислової безпеки,
охорони праці та гірничого нагляду від 10.02.2009 р. № 01/01-03/746
головам Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних,
Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій*

До Держгірпромнагляду надходять численні звернення з приводу реорганізації в місцевих держадміністраціях, а в деяких випадках ліквідації структурних підрозділів, на які були покладені функції з реалізації державної політики в галузі охорони праці на відповідній території. Зазначене призводить до неможливості належним чином виконувати держадміністраціями законодавчо визначені повноваження, оскільки відбувається відтік кваліфікованих спеціалістів.

З метою забезпечення механізму реалізації місцевими державними адміністраціями повноважень у сфері охорони праці Держгірпромнаглядом у 2008 році було розроблено та подано до Кабінету Міністрів України проект постанови «Про доповнення додатків до постанови Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2007 р. №996». Даним проектом передбачено доповнити Рекомендаційні переліки управлінь, відділів та інших структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій відділами (секторами) охорони праці, створення яких в держадміністраціях обов'язкове згідно з вимогами Закону України «Про охорону праці». Крім того, Комітетом був розроблений проект постанови Кабінету Міністрів України про затвердження типових положень про відділи (сектори) охорони праці місцевих державних адміністрацій.

Оскільки реалізація зазначених проектів передбачає збільшення чисельності державних службовців та витрат на їх утримання, прийняття Урядом рішення щодо прийняття постанов відкладено до стабілізації економічного становища в державі згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 р. №1036 «Деякі питання організації бюджетного процесу», якою обмежено використання бюджетних коштів органами виконавчої влади.

Слід зазначити, що зважаючи на актуальність проблеми, вказівку про прискорення прийняття зазначених постанов включено до переліку завдань Кабінету Міністрів України, визначеного постановою Верховної Ради України від 18.12.2008 р. №773-VI «Про хід виконання в Україні Європейської соціальної хартії (переглянутої)».

Для забезпечення реалізації держадміністраціями визначених законодавством повноважень з питань охорони праці до прийняття Кабінетом Міністрів України відповідного рішення пропонуємо головам місцевих державних адміністрацій скористатися своїм правом, визначеним у статті 5 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та пунктом 2 Указу Президента України від 03.04.2005 р. №593/2005, та відновити (зберегти існуючі) структурні підрозділи з охорони праці в межах бюджетних асигнувань, виділених на утримання відповідної місцевої держадміністрації. Крім того, вважаємо за доцільне надати відповідну інформацію підконтрольним районним державним адміністраціям.

Звертаємо увагу на неприпустимість ігнорування вимог статті 34 Закону України «Про охорону праці», пункту 10 статті 16 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та на необхідність створення умов, які дають можливість держадміністраціям здійснювати визначені законодавством повноваження з питань охорони праці до прийняття Урядом відповідного рішення.

Держгірпромнагляд надсилає для використання в роботі Рекомендації щодо завдань та функцій з охорони праці Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласної, Київської та Севастопольської міських, районної, районної у м. Києві та Севастополі державних адміністрацій.

Голова Держгірпромнагляду

С. СТОРЧАК

РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо завдань та функцій з охорони праці Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласної, Київської та Севастопольської міських, районної, районної у м. Києві та Севастополі державних адміністрацій

Затверджено Головою Держгірпромнагляду С. Сторчаком 10 лютого 2009 р.

I. Загальні положення

1. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації обласні, міська Київська та Севастопольська, районні, районні у м. Києві та Севастополі держадміністрації відповідно до вимог статей 31, 34 Закону України «Про охорону праці» та статті 16 Закону України

«Про місцеві державні адміністрації» мають забезпечувати виконання законів та реалізацію державної політики в галузі охорони праці у межах відповідних територій.

З цією метою Раді міністрів Автономної Республіки Крим, голові відповідної держадміністрації доцільно під час формування структури та штатного розпису передбачити структурний підрозділ, до повноважень якого від-

несено виконання функцій і завдань в галузі охорони праці (далі — підрозділ охорони праці).

2. Для більш ефективної роботи підрозділу охорони праці та виконання покладених на нього завдань доцільно передбачити підзвітність і підконтрольність структурного підрозділу голові відповідної держадміністрації, спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці (далі — Держгірпромнагляд), порядок взаємодії підрозділу з іншими структурними підрозділами держадміністрації, суб'єктами господарювання, органами місцевого самоврядування, іншими органами виконавчої влади та установами, об'єднаннями профспілок, роботодавців і громадян, громадянами.

II. Завдання та функції

1. Основними завданнями місцевих держадміністрацій в галузі охорони праці рекомендується визначити:

забезпечення на відповідній території реалізації державної політики у сфері охорони праці та промислової безпеки (далі — охорони праці) стосовно пріоритетності життя і здоров'я працівників у процесі виробничої діяльності, в тому числі:

забезпечення у межах своїх повноважень додержання законодавства про охорону праці;

сприяння суб'єктам господарювання (суб'єкти підприємницької діяльності, які не підпорядковані органу вищого рівня, та особи, які забезпечують себе роботою самостійно) у створенні належних, безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням;

комплексне розв'язання завдань охорони праці на відповідній території шляхом виконання державних, розроблення та реалізації цільових регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, а також заходів з охорони праці у складі програм соціально-економічного і культурного розвитку регіонів, інших цільових (комплексних) програм з питань, що належать до його компетенції;

сприяння органам місцевого самоврядування у вирішенні питань з охорони праці на відповідних територіях, організаційно-методичне забезпечення діяльності відповідних структурних підрозділів органів місцевого самоврядування;

організація співробітництва місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з профспілками, іншими об'єднаннями громадян та організаціями роботодавців, а також забезпечення взаємодії всіх суб'єктів соціально-трудова відносин під час прийняття рішень з питань безпеки та гігієни праці на місцевому рівні.

2. До функцій і завдань з охорони праці місцевих держадміністрацій доцільно віднести:

1) проведення моніторингу та комплексного аналізу стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на відповідній території;

підготовку пропозицій з питань поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на відповідній території під час укладання регіональних угод між уповноваженими представниками профспілок, їх об'єднань, організацій роботодавців та їх об'єднань, місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування;

надання пропозицій керівництву держадміністрації, відповідному територіальному органу Держгірпромнагляду щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на відповідній території та удосконалення управління охороною праці на регіональному рівні;

формування за участі представників профспілок, роботодавців, територіальних органів Держгірпромнагляду, Фонду соціального страхування від нещасних випадків цільових регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, їх фінансово-економічного забезпечення, заходів з охорони праці у складі програм соціально-економічного і культурного розвитку регіону, інших цільових (комплексних) програм з відповідних питань, здійснення контролю за їх виконанням та підготовку звітів про їх виконання;

2) впровадження заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози життю і здоров'ю працівників, викликаним умовами праці;

забезпечення у межах своїх повноважень соціального захисту найманих працівників, зокрема зайнятих на роботах з шкідливими та небезпечними умовами праці, та життя в межах своїх повноважень заходів щодо проведеної атестації робочих місць на відповідність їх нормативно-правовим актам з охорони праці;

здійснення контролю за додержанням суб'єктами господарювання нормативно-правових актів з охорони праці;

3) взаємодію з органами місцевого самоврядування, в тому числі:

сприяння органам місцевого самоврядування у здійсненні ними власних повноважень у вирішенні питань поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на відповідній території;

розгляд та врахування у своїй діяльності в межах повноважень пропозицій органів місцевого самоврядування щодо вирішення питань охорони праці на відповідній території;

координацію і контроль діяльності відповідних структурних підрозділів органів місцевого самоврядування щодо виконання наданих їм делегованих повноважень органів виконавчої влади в сфері охорони праці;

здійснення повноважень у сфері охорони праці, делегованих їм обласними радами відповідно до Конституції України, в обсягах і межах, передбачених статтею 44 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»;

4) вивчення стану додержання законодавства про охорону праці, підготовка в установленому порядку пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства про охорону праці;

5) формування та участь у роботі комісії з перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб і спеціалістів відповідних держадміністрацій, суб'єктів господарювання; сприяння створенню методичних і навчальних центрів, кабінетів охорони праці;

6) координацію і контроль у межах своїх повноважень роботи структурних підрозділів охорони праці місцевих держадміністрацій нижчого рівня, які їм підзвітні та підконтрольні, зокрема:

надання практичної, консультаційно-правової та організаційно-методичної допомоги;

вивчення, узагальнення, поширення досвіду і впровадження прогресивних методів роботи;

7) участь у роботі комісії з розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, що сталися у суб'єкта господарювання, який не підпорядкований органу вищого рівня, або з особою, яка забезпечує себе роботою самостійно, відповідно до законодавства;

8) ведення обліку виробничого травматизму;

здійснення аналізу обставин і причин нещасних випадків на відповідній території, професійних захворювань і аварій на виробництві, оприлюднення його результатів, а також розробку та здійснення заходів щодо запобігання подібним випадкам;

підготовку та подання керівництву відповідної держадміністрації, органу місцевого самоврядування, територіальному органу Держгірпромнагляду інформації про причини виробничого травматизму, професійної захворюваності та аварій на виробництві в межах відповідної території та пропозицій щодо здійснення заходів запобігання подібним випадкам;

9) збір інформації про об'єкти підвищеної небезпеки, організацію разом з відповідним територіальним органом Держгірпромнагляду прийняття в експлуатацію об'єктів підвищеної небезпеки, створення бази відповідних даних;

10) внесення в установленому порядку пропозицій щодо створення регіональних (комунальних) аварійно-рятувальних служб для обслуговування відповідних територій та об'єктів комунальної власності;

11) організацію роз'яснення нормативно-правових актів з охорони праці, інформування населення про реалізацію державної політики з охорони праці, виконання регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, про рівень і причини аварійності, виробничого травматизму, професійної захворюваності, здійснення заходів запобігання подібним випадкам, про виконання рішень держадміністрацій щодо охорони життя та здоров'я працівників суб'єктів господарювання в межах відповідної території через засоби масової інформації, розміщення на веб-сайті Ради міністрів Автономної Республіки Крим, держадміністрації аналітичних, статистичних та інформаційних матеріалів з цих питань;

12) розгляд листів, заяв і скарг працівників та роботодавців з питань, що належать до компетенції підрозділу охорони праці;

13) надання суб'єктам господарювання консультаційно-методичної допомоги з питань:

пропаганди безпечних і здорових умов праці; використання вітчизняного та зарубіжного досвіду роботи у сфері промислової безпеки та охорони праці;

проведення аудиту охорони праці та атестації робочих місць на їх відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці;

14) сприяння розвитку міжнародного співробітництва з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, вивчення, узагальнення і поширення світового досвіду з цих питань, участь у виконанні на відповідній території зобов'язань у сфері охорони праці за міжнародними договорами України;

15) організацію проведення нарад, конференцій, семінарів, конкурсів, виставок, змагань, інших заходів, спрямованих на поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;

16) забезпечення у межах своїх повноважень організаційно-технічної підтримки діяльності ради з питань безпечної життєдіяльності населення;

17) складання і надання в установленому порядку статистичної звітності про стан умов і безпеки праці.

3. До прав працівників підрозділу охорони праці можна віднести:

1) подання у разі потреби відповідальним посадовим особам Ради міністрів Автономної Республіки Крим, відповідної держадміністрації, територіального органу Держгірпромнагляду пропозицій щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на відповідній території;

2) залучення до розгляду питань з охорони праці та підготовки пропозицій спеціалістів інших структурних підрозділів держадміністрації, суб'єктів господарювання, об'єднань громадян і роботодавців (за погодженням з їх керівниками);

3) одержання в установленому порядку документів та інших матеріалів, необхідних для виконання покладених на підрозділ охорони праці завдань, від інших структурних підрозділів держадміністрації, підзвітних держадміністрацій нижчого рівня, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, що належать до сфери управління місцевих держадміністрацій;

4) організацію та проведення в межах повноважень перевірки стану додержання актів законодавства, нормативно-правових актів з охорони праці органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання, що належать до сфери управління місцевих держадміністрацій, в установленому законодавством порядку;

5) подання відповідним посадовим особам держадміністрації пропозицій щодо скасування державної реєстрації, розірвання контрактів з суб'єктами господарювання, що належать до сфери управління місцевих держадміністрацій, у разі систематичного порушення ними законодавства про охорону праці;

6) участь у проведенні семінарів, нарад та конференцій з питань, що належать до компетенції підрозділу охорони праці.